

Mehmed Şükrü Paşa

Takma adı	" <i>Edirne Müdafii</i> ", " <i>Deli Şükrü Paşa</i> "
Doğum	1 Ocak 1857
Ölüm	5 Haziran 1916 (59 yaşında)
Bağlılığı	 Osmanlı İmparatorluğu
Hizmet yılları	1878-1914
Rütbesi	Birinci Ferik
Komutası	Edirne Müstahkem Mevki Komutanlığı
Çatışma/savaşları	1897 Osmanlı-Yunan Savaşı , I. Balkan Savaşı
Eşi	Zafer Rabia Hanım

Mehmed Şükrü Paşa (d. 1857, [Erzurum](#) – ö. 5 Haziran 1916, [İstanbul](#)) Osmanlı askeri. [Balkan Savaşları](#)'nda Bulgarlar tarafından kuşatılan [Edirne](#) şehrini 155 gün boyunca zor koşullar altında savunmuştur, “*Edirne Müdafii*” olarak da anılır. Edirne'de adına yapılmış bir anıt vardır. Bu anıt, 54. Mekanize Piyade Tugay Komutanlığı himayesinde olup, anıt alanı içerisinde Balkan Savaşı müzesi de bulunmaktadır. Anıt, 27.07.1998 tarihinde hizmete açılmıştır. Anıtı ve müzeyi dolaşmak ücretsizdir.^[1]

Hayatı

1857 yılında [Erzurum](#)'da doğdu. Erzurumlu Ayabakan ailesinden Kolağası (Kıdemli Yüzbaşı) Mustafa ile Muhsine'nin tek çocuğu idi^[2]

Erzincan Askeri İdadisi'nde başladığı askeri eğitimine İstanbul'da Sütlüce Topçu Okulu'nda devam etti. Bu okuldan 1879 yılında topçu teğmeni olarak mezun oldu.^[2] Eğitimi sırasında matematik alanındaki başarısı ile dikkat çekmişti. Bu nedenle Almanya'ya öğrenime gönderildi. Dört seneden fazla Potsdam Garnizonu'nda eğitim gördü.

1880 senesinde üsteğmenliğe, 1883'te kıdemli yüzbaşılığa terfi etti.

İstanbul'a döndükten sonra birçok kurumda askerî talim ve terbiye öğretmenliklerinde bulundu. 1887'de rütbesi binbaşılığa yükseltildi. [Süvari Ferik](#) İmrahor Manastırlı Nuri Paşa'nın kızı Zafer Rabia Hanım ile evlendi. Bu evlilikten dünyaya gelen dokuz çocuğundan üç kızı ve bir oğlu olgunluk çağına kadar yaşadı; yedi torunu oldu.

Almanca, İngilizce ve Fransızca lisanlarını iyi bilen Şükrü Paşa, çeşitli askeri görevlerinin yanı sıra Harbiye ve [Darüşşafaka](#)'da matematik ve balistik öğretmenliklerinde bulundu. Yetiştirdiği gençler arasında ünlü matematikçi [Salih Zeki](#) de vardır.

1888 senesinde [Kaymakamlığa](#), 1889'da [Miralaylığa](#) terfi etti ve 1893 tarihinde 36 yaşında iken [Mirlivalığa](#) yükseldi. Mirliva'dan [Birinci Ferikliğe](#) yükselene kadar olan askerlik hizmetlerini Edirne'de geçirdi. 1905 yılında [Selanik](#)'e gönderildi. Bu sırada askerlik hayatında aşırı disiplin merakı ve titizliği nedeniyle “*Deli Şükrü Paşa*” olarak tanındı.

1908'de **Müşirliğe** yükseltilen rütbesi, **II. Meşrutiyet**'in ilanı ile yapılan düzenlemeler sonucu **Ferikliğe** indirildi. O sene İstanbul'a gelen Şükrü Paşa, 1912'ye kadar Redif Müfettişliği, Çanakkale Boğazı Muhafızlığı gibi görevlerde bulundu. **I. Balkan Savaşı** başlayınca Edirne Müstahkem Mevkii Komutanlığı'na atandı.

Balkan Savaşı Öncesi Şükrü Paşa

Şükrü Paşa, topçu komutanı olarak tayin edildiği ve tuğgenerallikten orgeneralliğe kadar olan askerlik hizmetlerini Edirne'de geçirmiştir. Ordu müfettişliği görevi sıralarında Türk gençliğinin ergin yetişmesi için gösterdiği büyük ilgi ve çabası ve evinin yetişkin genç kurmay subayları ile dolup boşalması yüzünden Saraya jurnal edilen Şükrü Paşa 1905 senesinde Selanik'e sürülmüştür.

Prusya ordusu misali üstün bir disiplin içinde eğittiği Edirne'deki İkinci Ordudan sonra Selanik'teki üçüncü orduda kısa bir zamanda değişmiş ve askerlik hayatındaki aşırı disiplin merakı ve titizlikleri dolayısıyla, ileride alacağı "Edirne Müdafii" lakabından önce, ordu çevresinde Deli Şükrü Paşa olarak ün salmıştır.

Şükrü Paşa dürüst fakat çok sert ve cesur bir asker olarak üst makamlara karşı bildiklerini çekinmeden söylemeyi vatan borcu bilmiştir. Zamanın Padişahı İkinci Abdülhamid'den bir tokat yemiştir fakat Sadrazam Avlonyalı Ferit Paşa'nın ifadesine göre, bu hadiseler sırasında İkinci Sultan Hamid, Vekiller

Meclisi'nde durumu nasıl görüyorsunuz, ne yapmak lazımdır sualini sormuş ve hazır bulunanların gerçeklerden uzak geveleme ve düşüncelerini işitince: "Paşalar söyledikleriniz hiç de hakikatlere uymuyor, işte Şükrü Paşa'nın raporları, alınız okuyunuz; Millet ve Ordu Anayasanın tekrar yürürlüğe girmesini istiyor, ben de Şükrü Paşa gibi bunu muvafık görüyorum ve tekrar ilân edeceğim" demiştir.

Siyaset ile hiç meşgul olmamış, hatta asker olarak bundan şiddetle nefret etmiş olan Şükrü Paşa, işte günün birinde böylece hem hükümdarına hem de milletine olan sadakatini birleştirerek namusu ve cesareti sayesinde büyük bir hizmet ifâ ederek millet ve devlet arasında kardeş kanı dökülmesine mâni olmuştur. Bu hizmeti üzerine 1908'de mareşalliğe yükseltilen Şükrü Paşa'nın rütbesi, Meşrutiyetin ilânından sonra yapılan "Askerî Rütbeler Tasfiyesi'nde" Korgeneralliğe indirilmiş ise de, 1912-1913 Balkan Harbinde Edirne Müstahkem Mavkii'nde yaptığı kahramanca müdafaa esnasında tekrar orgeneralliğe kadar yükseltilmiştir.

Edirne savunması

24 Eylül 1912 tarihinde Osmanlı Sofya Elçiliğinin İstanbul'a gönderdiği uyarı telgrafı yaklaşan tehlikeyi bildiriyordu: "Bulgarların ilk amacı Osmanlı'nın güçsüz **Kırklareli** tümenidir. **Edirne**'ye ise baskın taarruzu düşünüyorlar. Edirne müstahkem mevki takviye edilmeli, vatani hizmet süresi dolan askerler terhis edilmemelidir."

Bunun üzerine Edirne Müstahkem Mevkii Komutanlığına getirilen Mehmed Şükrü Paşa, Edirne kuşatması başlamadan bir hafta önce kente gelebildi. **Edirne'nin savunması** görevi verilen Şükrü Paşa'ya şehrin kuşatılması halinde 50 gün savunulması emri

verilmişti. Bu sürede ya Bulgar ordularının geriletileceği ya da İstanbul'dan destek gönderileceği öngörülmüştü. Ancak Mehmed Şükrü Paşa, kurmayları **Kâzım (Karabekir)**, **Remzi (Yiğitgüden)** ve Fuat Bey ile, İstanbul'dan destek alamamasına rağmen, Bulgar ve Sırp ordularının saldırılarına 5 ay 5 gün süreyle direnerek tarihe geçen bir savunma gerçekleştirdi.

26 Mart 1913 günü Bulgar Komutanlığına bir subay göndererek kalenin teslimini teklif etmek zorunda kaldığında hürmetle karşılandı.

Kimi kaynaklara göre kılıcını usulen Bulgar komutanına teslim etmiş ve Edirne'ye ertesi gün gelen Alman asıllı **Bulgar çarı I. Ferdinand** kılıcını kendisine geri teslim etmiştir. Bu kılıç teslim sahnesi, Edirne'nin işgalinin simgesi haline gelmiştir.^[3] Fotoğrafın aslına ulaşıldığı iddia edilen bir

kaynakta ise fotoğrafta fotomontaj ile mizansen yaratıldığı ve Şükrü Paşa'nın böyle bir görüntüye malzeme olmamak için teslim olmadan önce kılıçlarını kırdığı ileri sürülmektedir.^[3]

Şehri kahramanca savunması Avrupa basınında büyük yer bulduğu ve kamuoyunda takdir uyandırdığı için eğitim gördüğü Almanya'da adına küçük çaplı anıtlar dikilmiş^[4]; Fransız milleti adına bir kılıç ve hayranları tarafından binlerce imza ile bezenmiş bir altın kitap hediye edilmiştir.

Altı ay boyunca **Sofya**'da itibarlı bir esaret dönemi geçiren Şükrü Paşa, bu dönemi matematik ve topçuluk problemleri çözerek geçirdi. Hazırladığı bir kitabı Bulgar veliahdı **Boris'e** hediye etti.

Balkan Savaşı Sonrası Şükrü Paşa ve Son Günleri

Tüm Dünyada Edirne Müdafii Şükrü Paşa'ya hayranlık ve saygı gösterileri yapılırken, diğer taraftan İttihadcılık ve İtilafçılık çekişmeleriyle bölünüp parçalanmış imparatorlukta haset ve şahsi kıskançlıkların alabildiğine artması neticesinde, 6 aylık itibarlı, Bulgar yaverli, otomobil tahsisli bir Sofya esareti sonunda, Türkiye'ye dönen ünlü askere yapılan muamele ise şu olmuştur. " Paşa, halk seni linç edecek; uydurması ile huduttan itibaren perdeleri inik bir vagonla ve Sirkeci garından Şişli'deki evine kadar da, kapalı faytonla getirilmek zorunda bırakılmıştır."

Edirne Müdafii Şükrü Paşa Sofya'daki serbest esaret hayatının her gününü matematik ve meslek topçuluk problemleri çözmekle geçirerek avunmuş ve bunları bir kitap halinde o zamanın Veliahdı sonraki çar Prens Boris'e hediye etmiş, o da bunları Sofya Asker Müzesi'ne bağışlamıştır.

İstanbul'daki geri kalan yaşamında da ömrünü Alman Kalis Kütüphanesi'nde ve evindeki mütevazı kütüphanesinde geçiren emekli asker, son darbeyi de, kendi telif eserleriyle, senelerden beri topladığı kıymetli kitaplarının, emaneten durmakta olduğu bir akraba evinin büyük Aksaray yangınında yanmasıyla, yemiştir.

Şükrü Paşa Edirne savunmasında sürdüğü bedeni sefalet hayatı neticesinde yakalandığı müzmin bir siyatik hastalığının tedavisi için gittiği Bursa kaplıcalarında zatürreeye yakalanmış ve İstanbul'a dönüşünde 5 Haziran 1916 tarihinde evinde vefat etmiştir.

Ölüncüye kadar küskün ve ruhen ızdıraplar içinde yaşayan Şükrü Paşa'nın, kadir ve kıymeti ölünce anlaşıldığından, Türkiye'nin Birinci Dünya Savaşı'ndaki müttefikleri Alman, Avusturya ve Bulgar kıt'alarının da iştirakiyle büyük bir kalabalığın yollara taşıdığı millî cenaze töreni yapılmış, naaşı, zamanın

Padişahı Sultan Beşinci Mehmet Reşat tarafından yaptırılan Mevlâna Kapı'da, Merkez Efendi Mezarlığındaki mütevazı kabrine defnedilmiştir.

Balkan Savaşlarında Edirne'yi üç ay kahramanca savunduğu için tarihe Edirne Müdafii olarak geçen Şükrüpaşa'nın Anıtı 27 Temmuz 1998'de açılmıştır. Mevlana Kapı'da , Merkez Efendi Mezarlığı'ndaki naaşı açılıştan üç gün önce (24 Temmuz 1998) alınarak buradaki anıt mezara konulmuştur. Şükrüpaşa Anıtının yapımına 5 Haziran 1989 tarihinde başlanmıştır ve 1600 m2'lik bir alanı kaplar.

1934 yılında [Soyadı Kanunu](#)'nun kabulünden sonra ailesi, Erzurumlu olmalarına rağmen Edirne soyadını almıştır.

Mehmed Şükrü Paşa'nın vasiyetnamesi

